

УДК 81'25:808.2

DOI <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2025-215-14>

НОРМИ ПЕРЕКЛАДУ ТА НОРМИ РЕДАГУВАННЯ ТЕКСТУ: ТОЧКИ ПЕРЕТИНУ

TRANSLATION NORMS AND TEXT EDITING NORMS: POINTS OF INTERSECTION

Данилюк Н. О.,*orcid.org/0000-0002-7373-2902**Web of Science Researcher ID: rid41375**доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри прикладної лінгвістики**Волинського національного університету імені Лесі Українки***Засєкін С. В.,***orcid.org/0000-0001-9453-3534**Scopus-Author ID: 35112194200**доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри прикладної лінгвістики,**Волинський національний університет імені Лесі Українки*

У статті досліджено точки перетину норм перекладу та норм редагування тексту, що формуються в сучасному українському й зарубіжному перекладознавстві. Акцент зроблено на потребі уніфікованих стандартів перекладу текстів різних жанрів і стилів та чітких критеріїв оцінювання якості перекладу й редагування. Актуальність проблеми зумовлена зростанням обсягів перекладу, активним використанням комп'ютерних програм, машинного перекладу та технологій постредагування. Узагальнено підходи Г. Тури, К. Райс, Г. Фермеєра, Ю. Гаус та Е. Честермена, які трактують норми перекладу через лінгвістичні, функціональні, прагматичні, етичні й соціокультурні чинники. Проаналізовано українські дослідження, присвячені нормам редагування перекладених текстів, зокрема лінгвістичним, композиційним, логічним, психолінгвістичним, видавничим та етичним вимогам. Розглянуто моделі критичного та зіставного аналізу перекладу, спрямовані на визначення еквівалентності, жанрово-стилістичної відповідності та прагматичної адекватності. Особливу увагу приділено машинному перекладу, автоматизованим системам контролю якості та процесам постредагування, що істотно змінюють перекладацьку практику. Підкреслено обмеження машинного перекладу для художніх і публіцистичних текстів і необхідність різних підходів до оцінки перекладу людиною та машиною. У висновках сказано, що норми перекладу й редагування мають чимало спільних рис, адже обидва процеси спрямовані на забезпечення еквівалентності, цілісності, стилістичної точності та комунікативної ефективності. Водночас українські дослідники зосереджують увагу здебільшого на лінгвістичних аспектах, тоді як зарубіжні більше враховують етичні, соціокультурні аспекти й чинник цільової аудиторії.

Ключові слова: норми перекладу, редагування тексту, якість перекладу, еквівалентність, критика перекладу, машинний переклад, постредагування.

The article analyzes the intersection of translation norms and text-editing norms within modern Ukrainian and international translation studies. The authors emphasize the need for unified standards governing the translation of texts of various genres and styles, as well as for clear criteria used to assess translation quality and edit translated texts. This need grows alongside the expansion of translation practice, the use of computer-assisted tools, and the spread of machine translation and post-editing technologies. The study summarizes key approaches of G. Toury, K. Reiss, H. Vermeer, J. House, and E. Chesterman, who view translation norms through linguistic, functional, pragmatic, ethical, and sociocultural dimensions. Ukrainian scholars' work is characterized by attention to linguistic, stylistic, compositional, logical, and editorial requirements applied in preparing translations for publication. The article also reviews models of translation criticism and comparative analysis, focusing on equivalence, genre-style consistency,

communicative adequacy, and reader expectations. Special consideration is given to machine translation, automated quality-assessment tools, and post-editing workflows, which increasingly influence professional translation. The authors note limitations of machine translation for literary and journalistic texts and stress the necessity of separate evaluation criteria for human and machine-generated translations. The conclusion highlights numerous points of convergence between translation and editing norms: both aim to ensure coherence, equivalence, stylistic accuracy, and communicative effectiveness. At the same time, Ukrainian scholarship primarily concentrates on linguistic and stylistic parameters, whereas international research more actively integrates sociocultural and ethical aspects as well as the needs of the target audience.

Key words: translation norms, editing norms, translation quality, equivalence, translation criticism, machine translation, post-editing.

Постановка проблеми. У сучасному українському та зарубіжному перекладознавстві постала важлива проблема вироблення чітких норм перекладу текстів із різною жанрово-стильовою належністю, на які мають орієнтуватися перекладачі. Не менш вагомим є також проблема уніфікації критеріїв оцінювання якості перекладу, потрібних для діяльності перекладачів, критиків та редакторів, і норм редагування, на які спираються фахівці для покращення рівня перекладених текстів. Вирішення цих проблем стало нагальним з огляду на зростання обсягів перекладу в різних галузях, використання комп'ютерних програм для перекладання і редагування, що зумовлює необхідність осмислення та узагальнення набутків світового перекладознавства, а отже, й *актуальність* нашої статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти вироблення перекладацьких норм привертала увагу зарубіжних учених: М. Амманн (модель критичного аналізу перекладу); Г. Вермеєра (перекладацькі стратегії залежно від «скопосу» – мети перекладу); К. Райс (перекладацькі норми відповідно до типу тексту та його домінуючої функції, оцінювання перекладу на основі лінгвістичних та нелінгвістичних чинників); І. Турі (виділення норм та конвенцій; постулати вихідного та цільового текстів); Е. Честермана (норми професійного стандарту, комунікативні норми, реляційні або лінгвістичні норми) й ін. Про публікаційні стратегії та редакційні практики, що залежать від оцінки тексту вихідної мови і тексту перекладу, писали С. Баснет, Л. Венуті, Ю. Гаус, Л. Оверас, Е. Пим та інші науковці.

В українському перекладознавстві основи теорії загального редагування в поєднанні з особливостями тексту перекладу висвітлено в навчальних посібниках та конспектах лекцій Т. Гетьман (оцінка якості перекладу, перекладацький стандарт, специфіка редагування за мовними рівнями), В. Губарця (видавнича робота з перекладами), С. Гузенко (редакторський аналіз перекладеного тексту, методи редагування книжкових, газетно-журнальних, інтернет-видань), М. Зарицького (етапи створення та редагування перекладів, практичний аналіз тексту оригіналу та перекладу), З. Партика (види норм редагування, підготовка тексту до видання), О. Ребрія (норми та критерії оцінювання перекладу, цілі редагування), М. Тимошика (редагування і видання різних типів перекладів). Практичні вказівки містяться в методичних рекомендаціях А. Зорницького (перекладені тексти для редагування), В. Мусафір (підходи до критичного аналізу перекладу, зіставлення перекладу та оригіналу). Низку матеріалів присвячено специфіці галузевого перекладу та різновидам редагування: посібник В. Різуна (літературне редагування), статті Д. Міронової (редагування художнього тексту), poradnik Н. Непійводи (редакторська робота з науковим текстом) та ін. Останнім часом з'явилися праці про міжнародні та національні стандарти перекладацької діяльності (К. Рябова, М. Романюха та ін.), про комп'ютерні програми перекладу, оцінювання якості тексту та використання зіставних / паралельних корпусів (С. Засекін, Д. Каліщук, О. Козоріз та ін.), про постредагування машинного перекладу (В. Ігнатенко й ін.). Усі ці напрацювання в нинішніх реаліях потребують узагальнення.

Мета дослідження – проаналізувати результати наукових студій українських і зарубіжних учених, а також досвід практичної діяльності фахівців у галузі унормування роботи перекла-

дачів і редакторів, окреслити загальні норми перекладу та норми редагування перекладеного тексту, встановити їхні спільні риси.

Виклад основного матеріалу. За словами українського науковця О. Ребрія, «сукупність вимог, що висуваються до якості перекладу, називається *нормою перекладу*. Якість перекладу визначається ступенем його відповідності перекладацькій нормі й характером мимовільних чи свідомих відхилень від цієї норми» (виділення наше. – Н. Д.; С. 3.) [1, с. 24]. Зарубіжні вчені по-різному пояснюють норми перекладу, розуміючи сам переклад у вузькому значенні (заміна тексту вихідною мовою на текст цільовою мовою) та в широкому (врахування позамовних чинників, особи перекладача, мети перекладу й ін.). Зокрема, німецька мовознавиця Ю. Гаус пише: «Переклад можна визначити як результат лінгвістично-текстової операції, в якій текст однією мовою переконтекстуалізується в іншій мові» [2, с. 2]. Вона зауважує, що на переклад суттєво впливають різноманітні позалінгвальні чинники. Саме ця взаємодія між «внутрішніми» лінгвістично-текстовими та «зовнішніми» контекстуальними параметрами робить переклад явищем, яке складно кваліфікувати та нормувати. З'ясовуючи поняття «переклад», ізраїльський вчений Г. Турі використовує три постулати: «постулат вихідного тексту», «постулат перенесення» та «постулат зв'язку», поєднуючи їх із мовою та культурою. Текст перекладу – це «будь-який текст цільової культури, для якого є підстави попередньо постулювати існування іншого тексту в іншій культурі/мові, з якого він, імовірно, походить шляхом операцій перенесення і з яким він тепер пов'язаний набором зв'язків, заснованих на спільних рисах, деякі з яких можна вважати – у межах даної культури – необхідними та/або достатніми» [3, с. 31].

Критика перекладу (зокрема, встановлення критеріїв оцінювання перекладеного тексту і його відповідності перекладацьким нормам), на думку німецької дослідниці К. Райс, мають залежати від типу тексту в мові-джерелі та основної функції: змістовно-орієнтований (інформативна), формо-орієнтований (експресивна), апелятивно-орієнтований (оперативна). До першого віднесено науково-технічні тексти, до другого – художні, до третього – масмедійні; четвертий тип стосується аудіомедіальних, або мультимедіальних текстів [4, с. 30–43]. Тип тексту є надійним орієнтиром у виборі адекватного методу перекладу, у врахуванні лінгвістичних і позатекстових елементів. Дослідниця вважає, що літературні (іншими словами – жанрово-стилістичні), лінгвістичні (власне мовні) та прагматичні категорії критики перекладу мають бути підпорядковані функціональній категорії. Цей підхід чітко відображено в «скопос-теорії перекладу», або теорії мети, за якою оцінка якості перекладеного тексту залежить від досягнення перекладачем поставленої мети і потреб замовників (німецькі автори К. Райс, Г. Фермеєр та ін.) [5].

Англійський лінгвіст і перекладознавець Е. Честерман запропонував свою теорію норм перекладу, яка ґрунтується на досягненнях попередників: праця Г. Турі, представників «маніпулятивної школи» (А. Лефевр, С. Басснет та ін.) і використовується для оцінювання та корекції перекладів у процесі редагування. Учений виділяє дві групи норм: 1) *норми очікування* (expectancy norms) – відображають очікування читачів перекладу щодо його тексту; допомагають оцінювати адекватність та прийнятність перекладу; 2) *професійні норми* (professional norms) – регулюють процес перекладу та поведінку перекладача. У межах другої групи виокремлено такі підгрупи: 2а) норма відповідальності (accountability norm) – етична норма, яка стосується сумлінності перекладача, здатності виконати взяті зобов'язання; 2б) норма комунікації (communication norm) – соціальна норма, яка полягає в тому, що перекладач має досягти оптимальної комунікації між сторонами; 2в) норма відношення (relation norm) – передбачає, що перекладач забезпечить адекватне співвідношення між текстом оригіналу і текстом перекладу [6, с. 165–184].

Німецька мовознавиця Ю. Гаус підсумовує підходи попередніх дослідників і пропонує враховувати такі норми при оцінюванні якості перекладеного тексту: 1) структурні характерис-

тики, експресивний потенціал та обмеження двох мов, що задіяні в перекладі; 2) позалінгвальний світ, який по-різному членується мовами оригіналу та перекладу; 3) вихідний текст з його лінгвістично-стилістично-естетичними особливостями, що належать до норм вживання, які існують у вихідній лінгвокультурній спільноті; 4) лінгвістично-стилістично-естетичні норми цільової лінгвокультурної спільноти; 5) норми цільової мови, засвоєні перекладачем; 6) інтертекстуальність тексту в цільовій культурі; 7) традиції, принципи, історія та ідеології перекладу, що існують у цільовій лінгвокультурній спільноті; 8) перекладацьке «завдання», надане перекладачеві особою(ами) або установою, що замовляє переклад; 9) умови роботи перекладача; 10) знання, досвід, етична позиція перекладача [7, с. 13–16]. Ці норми, на наш погляд, якнайповніше враховують власне лінгвістичні та позалінгвальні (соціокультурні, етнокультурні, прагматичні) чинники й специфіку діяльності перекладача, спрямовану на потреби лінгвокультурної спільноти.

На думку О. Ребрія, «норма перекладу складається в результаті взаємодії п'яти різних видів нормативних вимог: норми еквівалентності перекладу; жанрово-стилістичної норми перекладу; норми перекладацької мови; прагматичної норми перекладу; конвенціональної норми перекладу» [8, с. 25]. *Норма еквівалентності перекладу* виступає як основа комунікативної рівноцінності тексту оригіналу і перекладеного тексту, передбачає їхню якнайбільшу змістову спільність. *Жанрово-стилістична норма перекладу* – це вимога відповідності перекладу домінантній функції та стилістичним особливостям типу тексту, до якого належить переклад. *Норму перекладацької мови* автор визначає як вимогу дотримувати правил і норм узусу вихідної мови. *Прагматична норма перекладу* полягає у потребі забезпечення прагматичної цінності перекладу (її названо «суперфункцією, що підпорядковує всі інші аспекти перекладацької норми»). *Конвенціональну норму перекладу* описано як вимогу максимальної близькості тексту перекладу до оригіналу, його здатності повноцінно замінювати оригінал.

У процесі оцінювання відтвореного перекладачем тексту критик перекладу та його редактор мають зіставити оригінал і переклад, орієнтуючись на порівняльну граматику, лексикологію та стилістику двох або більше мов за відповідними рівнями та дотримання прийнятих у цільовій культурі норм перекладу. Дослідники вважають еквівалентність перекладу найбільш об'єктивним критерієм якості роботи перекладача. О. Ребрій у цитованій праці виділяє такі три аспекти оцінювання перекладацької діяльності: 1) *ступінь еквівалентності* перекладу оригіналу (зіставлення потенційної та реальної еквівалентності); 2) *ступінь складності задач, розв'язуваних перекладачем* (встановлення перекладацьких труднощів, трансформації в перекладі); 3) *визначення цінності перекладу* (наскільки повно він реалізує мету і завдання, його важливість для реципієнтів).

На думку О. Чередниченка та Я. Коваль, оцінюючи переклад будь-якого іноземного тексту, необхідно вказати: а) чи передав перекладач науковий, ідеологічний або естетичний зміст оригіналу; б) чи ідентичний ефект оригінального та перекладеного текстів; в) чи збережено автентичність образності в рамках загальної системи; г) чи збережено індивідуальний стиль та мову автора, тон оповіді та його оригінальні інтонації; ґ) чи добре перекладено характерну лексику, ідіоматичні вирази тощо; е) чи не порушує переклад норм цільової мови; є) чи досягнуто еквівалентності на рівні слова; ж) ступінь дотримання стандарту цільової мови (наявні іноземні конструкції, помилки в лексичному та синтаксичному розподілі тощо); з) лінгвістичне багатство перекладу (ступінь використання лінгвістичних ресурсів) [9, с. 79–80]. Крім того, автори наголошують: щоб правильно оцінити переклади текстів, які належать до певних жанрів і типів, необхідно враховувати їхні лінгвостилістичні особливості.

Уважаємо вартою уваги модель критичного аналізу перекладеного тексту, запропоновану німецькою дослідницею М. Амманн, що складається із п'яти етапів (за її словами – «кроків»): 1) перший крок перед початком роботи над текстом – визначення функції перекладу, яка може відрізнитися від функції вихідного тексту; 2) встановлення внутрішньої текстової

зв'язності (когерентності) – для цього потрібно проаналізувати мовну форму та зміст перекладеного тексту; 3) з'ясування функції вихідного тексту; 4) встановлення внутрішньотекстової зв'язності вихідного тексту; 5) виявлення міжтекстового зв'язку між перекладом та вихідним текстом – цей інтертекстуальний аспект аналізу ґрунтується на результатах перших чотирьох кроків [10, с. 212–217]. Дослідниця вважає вирішальною роль читачів у сприйнятті текстів, без яких не можна визначити функцію та внутрішньотекстові зв'язки.

Українська авторка В. Мусафір описала навчальну схему порівняльного аналізу перекладу та оригіналу, що охоплює такі етапи: 1) загальні особливості оригіналу та перекладу (хто є автором оригінального тексту та кінцевого продукту; до якого стилю належать обидві тексти; які стилістичні особливості помітно; що може викликати труднощі при перекладі); 2) порівняльний аналіз текстових рівнів: *фонетичного* (якщо наявні виразні ознаки), *морфологічного* (відтворення граматичних категорій, частин мови, особливостей словобудови тощо), *лексичного* (відбиття основних шарів лексики), *синтаксичного* (відображення типології речень, стилістичних фігур); 3) висновок щодо загальних розбіжностей між оригіналом та перекладом, коригування стилістичних недоліків і помилок; 4) оцінювання якості перекладу (чи був переклад дослівним, адекватним, вільним, фрагментарним тощо); 5) з'ясування труднощів, які здобувачі освіти мали під час порівняльного аналізу; виявлення їх причин та рекомендацій щодо усунення слабких місць аргументаційного апарату) [11, с. 11–12].

Після оцінювання рівня перекладу та з'ясування допущених перекладачем неточностей і помилок варто приступати до редагування. М. Тимошик розглядає поняття редагування в широкому та вузькому значеннях. У широкому розумінні «редагування є видом професійної діяльності, пов'язаною з підготовкою до випуску різних видів видавничої продукції, а також теле-, радіопередач та кінофільмів. Така діяльність здійснюється здебільшого у сферах засобів масової інформації, книговидання та кінематографії» [12, с. 113]. У вузькому розумінні редагування – це складник редакційно-видавничого процесу, що передбачає виконання редактором низки функцій, спрямованих на удосконалення змісту і форми призначеного для друку або передачі в ефір твору. Крім того, редагування перекладу може здійснювати автор перекладу (авторське редагування) або інша людина (редакторське редагування). У першому випадку перекладач може покращувати свій переклад, відшукуючи найвдаліші варіанти, у другому – професійний редактор, що потребує належного фахового рівня, досвіду і тактовного ставлення до творчого стилю перекладача. О. Ребрій виокремлює такі аспекти редагування перекладеного тексту, що перегукуються з нормами перекладу: 1) *смісловий* (відповідність перекладеного тексту оригіналові за змістом); 2) *жанрово-стилістичний* (врахування жанрово-стилістичних норм у мові першотвору і перекладу); 3) *лексичний* (адекватне використання термінології, іншомовних слів, синонімії, антонімії, багатозначних слів, засобів образності тощо); 4) *граматичний* (нормативне вживання речень, дієслів-зв'язки «є», уникання зайвих слів, ясність викладу й ін.) [13, с. 40–41].

Український науковець З. Партико з погляду редагування та підготовки перекладених текстів до видання пропонує ширший перелік норм: 1) *лінгвістичні* (зафіксовані у правилах орфографії та пунктуації, у довідковій літературі); 2) *психолінгвістичні* (пов'язані з процесом творення тексту перекладачем і його покращенням завдяки редактору); 3) *логічні* (зумовлені законами логіки в побудові тексту); 4) *композиційні* (зорієнтовані на відбиття композиційної структури першотвору); 5) *наукові* (відображають достовірність результатів наукового пошуку; насамперед за них відповідає автор оригіналу, рецензент і науковий редактор); 6) *видавничі* (закріплені в загальнодержавних і галузевих стандартах); 7) *юридичні* (відбиті в законодавчих актах); 8) *поліграфічні* (вміщені в спеціальних інструкціях та галузевих стандартах); 9) *етичні* (переважно наведені в кодексах етики перекладача і редактора, у документах із етичної політики перекладацьких установ та видавництва); 10) *естетичні* (спрямовані на задоволення естетичних потреб цільової аудиторії) [14, с. 85]. Учений зазначає, що цей перелік не вичерпа-

ний і в процесі конкретної роботи з текстами перекладів може бути доповнений, за потреби, іншими нормами (напр., теологічними, ідеологічними тощо).

У разі невідповідності перекладеного тексту визначеним нормам та його низької якості редактор змушений вдаватися до виправлення. Т. Бондаренко розглядає правку як «практичну реалізацію висновків редакторського аналізу, що передбачає внесення змін до тексту» і звертає увагу на такі різновиди: за ступенем і характером змін у тексті (правка-скорочення, правка-обробка (правка-доопрацювання), правка-переробка, правка-вичитування), за суб'єктом виконання (авторська, редакторська, коректорська) [15, с. 9].

Із поширенням систем машинного перекладу (СМП) набули розвитку програми автоматизованої оцінки якості та редагування. Польський дослідник К. Томашевський докладно розглядає методи тестування якості перекладу – «вирішального процесу, який гарантує, що переклад не лише передає значення оригіналу, але й є культурно та лінгвістично прийнятним для цільової аудиторії» [16]. Зокрема, він вважає одним із популярних інструментів для оцінювання якості перекладу TMS (Translation Management Systems – системи управління перекладами), що інтегрують низку опцій для моніторингу та покращення якості перекладу: модулі для автоматичної перевірки термінологічної узгодженості, впровадження так званої «пам'яті перекладів» та використання термінологічних баз даних (напр., система SDL Trados та ін., що пропонують розширений аналіз тексту та можливості автоматичної перевірки). Оцінювання якості перекладу також підтримують спеціалізовані інструменти забезпечення якості (QA), які можуть бути невід'ємною частиною TMS або існувати як окремі платформи (напр., програми Xbench та QA Distiller виявляють помилки – невідповідності, друкарські описки, неправильну пунктуацію, повтори тощо). Крім того, ефективне використання відгуків клієнтів є ключовим елементом у покращенні якості перекладу.

На сайті київського бюро професійних перекладів «Атлант» рекомендовано використовувати низку програм для машинного редагування текстів, що полегшують роботу перекладачів, зокрема: ApSIC Comparator (формує звіт усіх змін, внесених перекладачем), IE_Poliglot (в автоматичному режимі розбиває матеріал на блоки та виводить у двох стовпцях), AfterScan 5.1. (шукає помилки, контролює пробіли та пунктуацію), VolRepl (перевіряє текст на помилки, зберігає список заміненних слів та літер у звіті), IC: Перекладач (застосовують для роботи з великими обсягами матеріалу; контролює точність перекладу термінів, формує звіт про внесені зміни), Wordfast 5.0. (залучають для редагування перекладу однотипного матеріалу, дотримання єдності термінології), WordFinder (здійснює пошук синонімів до слів та словосполучень, допомагає створювати свої словники) [17]. Зауважимо, що більшість ресурсів потребують придбання ліцензії та мають певні недоліки.

Крім того, дослідники вважають, що процес машинного перекладу (МП) варто поєднувати з попереднім редагуванням і постредагуванням тексту. Як зазначає О. Мартинюк, «попереднє редагування стосується підготовки тексту до обробки програмним продуктом для автоматичного перекладу. Воно передбачає перегляд змісту для виявлення основних помилок, позначення певного контенту для перекладу тим чи іншим чином (або як неперекладного) та оптимізацію форматування» [18, с. 23]. Від попереднього редагування великою мірою залежить якість перекладеного тексту. Постредагування – це процес правлення вихідного тексту машинного перекладу для наближення його якості до перекладу, здійсненого людиною. Виділяють такі етапи постредагування: 1) перечитування речення або фрагменту тексту МП; 2) порівняння вихідного тексту МП з оригінальним текстом; 3) оцінювання якості кожному фрагменту тексту перекладу на основі стандартизованих інструкцій; 4) прийняття рішення щодо достовірності перекладу того чи іншого фрагмента; 5) удосконалення або повторний переклад тексту [19].

Українські науковці зауважують, що комп'ютерний переклад та його аналіз дає позитивні результати під час роботи з великими за обсягом і подібними за формою текстами, зокрема з науково-технічними, але не художніми творами чи нон-фікшн. У результаті вивчення

перекладів розповідей про війну із використанням нейронних СМП Google Translate та DeepL Д. Каліщук і С. Засекін дійшли висновку, що ці сучасні інструменти МП на основі Штучного Інтелекту не в змозі досягти стилістичної та прагматичної адекватності, спотворюючи зміст та емоційний тон оригіналів [20]. А. Бірюков слушно зазначає, що «розроблення єдиних критеріїв якості перекладу традиційного та машинного відбуватиметься надалі, скоріше за все, окремими шляхами. Оцінка перекладів текстів художньої літератури проходитиме, напевно, традиційним шляхом, з урахуванням у кожному перекладі своїх специфічних факторів. Щодо оцінки перекладів, виконаних СМП, то тут на перший план виходять прагматичні цілі, які висуваються перед перекладачем у кожному певному завданні інформаційного обслуговування та виконання яких і буде розцінюватись як якість перекладу» [21, с. 104].

Засади унормування перекладацьких послуг, міжнародні та національні стандарти докладно розглянуті у працях М. Романюхи [22], К. Рябової [23] та інших дослідників. Стандарти – це нормативні документи, підготовлені організаціями з розробки стандартів (Standards Development Organizations – SDO), зокрема ISO. Вони були прийняті більш ніж 50 національними органами зі стандартизації, серед яких – Державне підприємство «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості», а також Асоціація перекладачів України, що адаптували ці стандарти до українських реалій.

Висновки. Отже, норми перекладу і норми редагування текстів взаємопов'язані, мають багато точок перетину: забезпечення відповідності жанрово-стилістичним рисам текстів оригіналу та перекладу, досягнення еквівалентності вхідного і перекладеного текстів, врахування взаємодії внутрішніх (лінгвістичних) і позалінгвальних (соціокультурних, прагматичних) чинників, зважання на професійні якості перекладача та редактора, успішне виконання мети і задоволення вимог реципієнтів.

У нормах перекладу і редагування, виокремлених у працях українських та іноземних дослідників, також простежено чимало спільних рис. Однак вітчизняні вчені традиційно зосереджуються на лінгво- та жанрово-стилістичних ознаках оригінальних і перекладених текстів, а зарубіжні науковці більше уваги приділяють сприйманню перекладу цільовою аудиторією, етичним вимогам до праці перекладача і редактора.

Перспективи дослідження вбачаємо в поглибленому вивченні норм перекладу та редагування текстів із різними жанрово-стилістичними ознаками, виконаних людиною та СМП.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Основи теорії редагування перекладів : конспект лекцій / укл. О. В. Ребрій. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010. 88 с. URL: <https://ekhnuir.karazin.ua/server/api/core/bitstreams/95b13fb4-a1d0-44d6-b307-16180694ca37/content> (дата звернення: 15.09.2025).
2. House J. Translation Quality Assessment: Past and Present. London : Routledge, 2015. 171 p.
3. Toury G. Descriptive Translation Studies – And Beyond. Amsterdam : John Benjamins, 2012. 350 p. <https://benjamins.com/catalog/btl.100?srsltid=AfmBOooQyw-uccBuIm9roeR5e5-S1mE8SowCH6ODF7LIV4G57gKvCW4u> (дата звернення: 20.09.2025).
4. Reiss K., Rhodes E. F. Translation criticism, the potentials and limitations: Categories and criteria for translation quality assessment. London : Routledge, 2016. 120 p.
5. Vermeer H. Skopos and Commission in Translational Action. The Translation Studies Reader / L. Venuti (ed.). London & New York : Routledge, 2004. P. 227–238.
6. Chesterman A. Reflections on Translation Theory: Selected Papers 1993–2014. Amsterdam : John Benjamins, 2017. 396 p.
7. House J. Translation Quality Assessment: Past and Present. London : Routledge, 2015. 171 p.
8. Основи теорії редагування перекладів : конспект лекцій / укл. О. В. Ребрій. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010. 88 с.
9. Чередниченко О. І., Коваль Я. Г. Теорія і практика перекладу. Французька мова: підручник. Київ : Либідь, 1995. 320 с.

10. Ammann M. Anmerkungen zu einer Theorie der Übersetzungskritik und ihrer praktischen Anwendungen. *TEXTconTEXT*. 1990. № 5. S. 209–250.
11. Мусафір В.Ф. Редагування перекладу: метод. реком. для студ. Миколаїв: ЧНУ ім. Петра Могили, 2024. 63 с. URL: <https://dspace.chmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2115/1/%D0%9C%D1%83%D1%81%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%80%20%D0%92.%20%D0%A4.%20%D0%A0%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B3%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D1%83.pdf> (дата звернення: 17.10.2025).
12. Тимошик М. С. Видавнича справа та редагування : навч. посіб. Київ : Наша культура і наука – Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. 224 с.
13. Основи теорії редагування перекладів : конспект лекцій / укл. О. В. Ребрій. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010. 88 с. URL: <https://foreign-languages.karazin.ua/resources/f3cf8f3f439c7ad00b79af2f3a28e3ec.pdf> (дата звернення: 18.10.2025).
14. Партико З. В. Загальне редагування: нормативні основи. Львів : ВФ Афіша, 2017. 416 с. URL: https://duikt.edu.ua/uploads/1_2142_94365662.pdf (дата звернення: 15.10.2025).
15. Бондаренко Т. О. Літературне редагування: метод. матер. для студ. зі спец. «Журналістика». Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2003. 32 с.
16. Tomaszewski K. Testowanie Jakości Tłumaczenia: Jakże Narzędzia i Metody Stosować? *Twoje Tłumaczenie*. 15 stycznia 2024. URL: <https://twojetlumaczenie.pl/testowanie-jakosci-tlumaczenia-jakie-narzedzia-i-metody-stosowac/> (дата звернення: 12.10.2025).
17. Київське бюро професійних перекладів «Атлант» <https://perevod.agency/uk/novynu/programy-dlya-redaguvannya-perekladu/> (дата звернення: 15.10.2025).
18. Мартинюк О. В. Попереднє та кінцеве редагування текстів у процесі машинного перекладу засобами комп'ютерного програмного забезпечення та онлайн-сервісів. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. 2019. № 17. С. 22–26. DOI: 10.31891/2415-7929-2019-17-22-26.
19. Post-editing guidelines for Mashine Translation. URL: <https://www.scribd.com/document/623056778/Post-Editing-Guidelines-KantanMT> (дата звернення: 17.10.2025).
20. Zasiakin S., Kalishchuk D. Can Machines Communicate Psychotrauma? Affective and Cognitive Shifts in AI-Translated Russia-Ukraine War Narratives. *Psycholinguistics*. 2025. 38(2). P. 58–76. <https://doi.org/10.31470/2309-1797-2025-38-2-58-76>
21. Бірюков А. Розробка методів оцінки якості машинного перекладу на основі результатів досліджень з оцінки якості перекладу традиційного. 2004. С. 100–105. URL: <https://nasplib.isoftware.kiev.ua/items/184a7239-6512-4718-8cde-24f0d6b4e4b9> (дата звернення: 12.09.2025).
22. Романюха М. В. Нормування перекладацької діяльності: міжнародний аспект. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2020. № 46(3). С. 164–168. URL: <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2020.46-3.38> (дата звернення: 15.10.2025).
23. Рябова К. О. До питання про міжнародні та національні стандарти перекладацьких послуг та постредагування машинного перекладу: порівняльний аспект. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2024. Вип. 65. С. 270–275. URL: <https://doi.org/10.32782/2409-1154.2024.65.59> (дата звернення: 18.10.2025).

Дата надходження статті: 27.11.2025

Дата прийняття статті: 26.12.2025

Опубліковано: 30.12.2025